

DATOS CATALOGRÁFICOS

Autoría	Desconeguda
Lugar de producció	Paterna
Lugar de procedencia	Paterna
Título/nombre objeto	<i>Cossi</i>
Fecha	Segle XV
Medidas	510 x 290 x 450 mm.
Materiales/técnica	Argila, torn
N.º Inventario	ED/3164
Ubicació en el museu	Planta primera, sala 5

DESCRIPCIÓN

Peça de base plana amb cos de parets troncocòniques, carena en la seua part central i, superada aquesta, parets rectilínies fins a la vora que configura una ala plana, amb digitacions alternes. Forat de buidatge en la part inferior. Coccio oxidant. Els terrissaires de Paterna van fabricar al llarg de la baixa edat mitjana i edat moderna, una sèrie de recipients destinats en la seua major part a la casa. Tots ells són testimoniatges de la vida quotidiana d'aquells anys. Entre ells trobem el cocio o cossi, recipient que permetia fer la bugada dins de la llar, procés que explicarem més endavant.

La documentació notarial dels segles XIV i XV recull, entre altres estris domèstics, els cocios o cossi. La paraula cocio no apareix en el diccionari de la Reial Acadèmia de la Llengua, en canvi sí que la trobem en el *Diccionari català-valencià-balear* com *cossi*, o *coci* en grafia antiga, que el defineix com un recipient gran de ceràmica, fusta o metall, amb un orifici en la seua part inferior que serveix per a fer la bugada. Així trobem *cossis bugaders*, *lexivers*; *cossis grans per a bugades*; *cossi per fer bugada*; *cossi de terra, de fer bugada*. La *bugada*, en castellà colada, era un procés laboriós que va ser realitzat per les dones en l'àmbit domèstic des de l'antiguitat fins a mitjan segle XX.

Les dades més antigues sobre l'activitat de la rentada de la roba es remunten a l'imperi de l'antic Egipte i en el món occidental a la Grècia del segle IV aC. Serà la cultura romana la que crearà vertaderes bugaderies, les *fullonicae*, que realitzaran funcions de rentada, blanquejat i planxat de draps i robes. Per a la rentada de la roba van utilitzar com a detergents la terra de paraire i l'orina putrefacta o fermentada, encara que

en altres llocs com Egipte i Palestina es va usar l'herba sabonera o *Saponaria officinalis*. Si bé la rentada i blanquejat de les peces en l'espai domèstic va ser competència exclusiva de les dones, en les fullonicae eren els homes els que duïen a terme aquesta tasca com una especialització, a més de ser un treball reconegut per la societat i un negoci lucratiu. Així les dones van quedar relegades a l'àmbit privat i els homes a l'esfera pública a l'hora de llavar les peces.

RELECTURA

Tema Relacionado

Divisió sexual del treball
Gènere i espai
Estereotips de Gènere: Públic/domè

Relectura

Hui dia encara s'utilitza l'expressió "fer la bugada" quan ens referim a llavar la roba. En castellà ell terme colar, del llatí *colare*, té entre altres accepcions la de blanquejar la roba llavada, ficant-la en lleixiu calent. Al llarg de l'edat mitjana i fins a mitjan segle XX, el procés de rentada i blanquejat de la roba va ser tasca exclusiva de les dones.

La primera tasca consistia a portar la roba a un curs d'aigua, bé un riu, séquia o en defecte d'això un pou. Allí les peces i roba de llit eren ensabonades i aclarides durant un ardu i incòmode treball, fera fred o calor. El sabó era elaborat per les dones a partir d'una combinació de diverses substàncies com greixos animals, determinades herbes, sosa càustica o oli. Una vegada acabada la rentada s'iniciava el blanquejat de la roba que es desenvolupava dins de l'àmbit domèstic. És durant aquest procés quan entrava en joc el recipient que tenim davant nosaltres.

Com podem observar el cossi té en la seua base un orifici. La roba s'introduïa en el seu interior i en la boca d'aquest es col·locava ben lligat un drap o tela gruixuda sobre la qual es posava cendra. Prèviament s'havia posat aigua a calfar i a continuació s'abocava aigua bullint sobre les cendres que produïen un lleixiu natural que anava blanquejant la roba. L'aigua que eixia per l'orifici inferior es calfava i es tornava a abocar sobre les cendres. Aquest procés es repetia diverses vegades fins que la roba estiguera ben xopada. Una vegada acabat es procedia a l'esbandida en un curs d'aigua. Si bé era un treball ardu tenia l'avantatge que permetia llavar i blanquejar diverses peces alhora. Aquest aspecte va propiciar que moltes dones aportaren un ingrés extra a l'economia familiar en llavar i blanquejar les peces de famílies acomodades. La cendra de fusta té entre els seus components principals carbonat de potassi, que en mesclar-se amb aigua calenta forma hidròxid de potassi, conegut també com a potassa càustica.

S'ha considerat de sempre la rentada com una activitat secundària, sense importància social, un treball més de la dona en l'esfera domèstica. Queda pendent un reconeixement d'aquestes labors que van contribuir a pal·liar les infeccions produïdes per paràsits, la disminució de malalties i allargar l'esperança de vida.

Els treballs descrits es van realitzar fins a l'arribada de l'aigua corrent a les cases i l'aparició dels lleixius industrials. Al llarg del segle XIX la construcció de safarejos públics va permetre una major comoditat a l'hora de llavar la roba.

Aquests llocs es van convertir en llocs de socialització exclusivament femenins, els quals van deixar d'utilitzar-se amb l'arribada de les llavadores elèctriques. L'aparició d'aquest electrodomèstic s'ha considerat com un dels elements que més va contribuir en aquell moment a alliberar a la dona de càrrega de treball domèstic. No obstant això la rentada de la roba va continuar sent tasca de les dones. La publicitat de les llavadores anava dirigida a les dones i si apareixia algun home, era en general un marit que regalava a la seua esposa aquest electrodomèstic.

La utilització eficient de l'aigua i dels recursos naturals per part de les dones, ha portat a plantejar un nou corrent científic i polític. Parlem de l'ecofeminisme, que valora la diferent relació dels homes i dones amb la naturalesa. Aquest moviment analitza dos dels problemes que des de l'edat mitjana han arribat fins als nostres dies, la subordinació i explotació de les dones i de la naturalesa per part dels homes. Les dones en la societat preindustrial van mantindre amb l'aigua, l'agricultura i els animals domèstics, una relació d'aprovisionament. Conscients de la limitació dels recursos naturals coneixien que la seua vida i la dels seus depenien de la seua justa utilització, mentre que els homes van explotar els recursos fins a esgotar-los. D'altra banda, es planteja que els homes s'han beneficiat de les plusvàlues de la naturalesa i del treball domèstic de les dones.

BIBLIOGRAFÍA

FONTBONA, Francesc, SOBERANAS I LLEÓ, Amadeu-J. (1991). *Marçal Olivari. Obra dispersa. Llibre en homenatge el seu 90è aniversari*. Barcelona: Biblioteca de Catalunya.

MESQUIDA GARCÍA, Mercedes (dir.) (2006). *La ceràmica de l'aigua*. Paterna: Ajuntament de Paterna.

OLIVAR DAYDÍ, Marçal (1952). *La cerámica trecentista en los países de la Corona de Aragón*. Barcelona: Seix Barral.

OSMA, G. J. (1923). *Los maestros alfareros de Manises, Paterna y Valencia. Contratos y ordenanzas de los siglos XIV, XV y XVI*. Madrid

QUESADA MORALES, Daniel Jesús (2018). "El trabajo de las mujeres en la Granada de los siglos XIX y XX: lavaderos públicos y lavanderas de los ríos Darro y Genil", en GeoGraphos, revista digital para estudiantes de Geografía y Ciencias Sociales, vol. 9, núm. 10. Universidad de Alicante.

SEGURA GRAÍÑO, Cristina (2013). "Las mujeres medievales. Perspectivas historiográficas" en DEL VAL VALDIVIESO, Mª Isabel; JIMÉNEZ ALCÁZAR, Juan Francisco (coord.). *Las mujeres en la Edad Media*. Lorca, Sociedad Española de Estudios Medievales, p. 33-54